

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	173
Land:	Uganda
Kilde:	Landinfo
Titel:	Bakgrunn for dagens situasjon
Udgivet:	17. februar 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	6. oktober 2010

Uganda

Republikk

Hovedstad: Kampala

Innbyggere: 32,7 millioner (FN 2009)

Religion: Hovedsaklig kristendom og islam

Språk: Engelsk (offisielt), swahili, ganda samt en rekke ulike bantuspråk

Bakgrunn for dagens situasjon

Introduksjon

Uganda er et kystløst land i Great Lakes Region, som deler landegrenser med Kenya, Sudan, D.R. Kongo, Rwanda og Tanzania, samt har en lang kystlinje langs Victoriasjøen i sør.

Landet har en turbulent historie, og har siden uavhengigheten i oktober 1962 vært preget av uroligheter, manglende demokrati, militærkupp, interne konflikter og deltakelse i krigføring i flere naboland.

Befolkning

Befolkningstettheten i Uganda er generelt høy, men varierer og avhenger i stor grad av hvor fruktbar jorda er. De fleste ugandere bor i rurale strøk (87 %), og størsteparten av befolkningen bor langsmed eller i nærheten av Viktoriasjøen.

Ingen etniske grupper utgjør en majoritet av befolkningen, men bantuer lever i større grad i sør enn i nord. Baganda (også kalt Ganda) utgjør den største etniske gruppen, med nærmere 17 % av den totale befolkningen.

Anslagsvis 40 ulike språk er i bruk, hvorav engelsk er det offisielle. Imidlertid snakker bare 10-20 % av befolkningen engelsk, og flesteparten av dem bor i byer. Luganda er det mest utbredte lokalspråket, fulgt av lusoga og runyankore. Omtrent en tredjedel av befolkningen mestrer swahili. Swahili har siden 2005 vært offisielt andrespråk i Uganda. Swahili er særlig utbredt i nord, samt i militær- og polititropper.

Gjennomsnittsalderen i Uganda er 15 år. Forventet levealder er 52 (2009-tall).

Politisk historie

Uganda ble uavhengig fra det britiske kolonistyre 9. oktober 1962.

Idi Amins militærdiktatur fra 1971-1979 kostet 300 000 mennesker livet og etterlot landets økonomi i ruiner. Milton Obotes styre (1980-1985) kostet nye 100 000 mennesker livet.

Ugandas nåværende president, Yoweri Museveni, har styrt landet siden 1986. Samme år ble Herrens motstandshær (Lord's Resistance Army/Movement, LRA) etablert i Nord-Uganda (organisasjonen har skiftet navn flere ganger siden da. Herrens motstandshær/LRA er det nåværende navnet). LRA og den ugandiske hæren er hovedpartene i borgerkrigen som siden har kostet tusenvis av mennesker livet og internt fordrevet millioner. Konflikten omtales gjerne som Afrikas mest langvarige, og er beryktet for massive menneskerettighetsbrudd, deriblant seksualisert krigsvold og omfattende rekruttering av barnesoldater.

Dagens politiske situasjon

Fra 1986 innførte Museveni restriksjoner på andre politiske partiers virksomhet. I praksis ledet president Museveni en ettpartistat de 20 første årene han satt ved makten. Etter en folkeavstemning i 2005, ble grunnloven endret slik at andre politiske partier igjen var tillatt. Samtidig ble den øvre grensen for antall perioder en president kunne sitte, fjernet. Dette vekket misnøye hos opposisjonen, som igjen ledet til arrestasjoner og en hardere linje mot opposisjonelle. Frem mot presidentvalget i mars 2006 reduserte flere land den direkte bistanden til Uganda, grunnet bekymring for den politiske utviklingen.

Under valget i 2006 vant Museveni med 59 % av stemmene, og hans parti, National Resistance Movement (NRM) fikk et klart flertall i parlamentsvalget. Det er fem år mellom hvert valg - neste valg er følgerlig i 2011.

Lord's Resistance Army

Konflikten mellom myndighetene i sør og Herrens motstandshær i nord er skyld i omfattende menneskerettighetsbrudd. LRA har kidnappet og rekruttert over 10 000 barn for å bruke dem som soldater og slaver. Også Uganda Peoples' Defence Forces (UPDF) - myndighetenes hær - har begått menneskerettighetsbrudd i denne konflikten.

Herrens motstandshær ledes av Joseph Kony, som hevder han er guds talsperson. LRA har som mål å opprette et teokratisk Uganda, basert på LRAs fortolkning av bibelen og de ti bud. Den internasjonale

Sist endret: 7.02.2010

straffedomstolen, ICC, utstedte i 2005 en arrestordre på Kony og fire andre ledere av militsen. Tiltalen omfatter krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten, og inkluderer blant annet tiltalepunkter om voldtekt, seksuelt slaveri, tvangsrekruttering av barnesoldater og drap.

Konflikten mellom LRA og myndighetene har roet seg merkbart de seneste årene. Til tross for en lavere intensitet, fortsetter overgrepene. LRA har samtidig trappet opp virksomheten over grensene i deler av nabolandene Sudan, den Sentralafrikanske republikk og D.R. Kongo, hvor de mistenkes å stå bak omfattende overgrep mot sivilbefolkningene.

LRA's størrelse i dag er forbundet med stor usikkerhet, men antas å være i underkant av 1000 soldater.

Kongeriket Buganda

Det pågår en maktkamp mellom president Museveni og flere av de tradisjonelle lederne i landet. Innbyggerne i Buganda krever økt grad av selvstyre og har også stilt krav om å få tilbake jordområder som tidligere har tilhørt dem.

I september 2009 eskalerte de politiske spenningene som følge av at ugandiske myndigheter nektet kongen i Buganda innreise til Kayunga, et område som tradisjonelt tilhører Buganda. Flertallet av befolkningen i Kayunga er ikke lenger Baganda. De voldelige demonstrasjonene som fulgte i hovedstaden Kampala resulterte i 27 dødsfall og 800 fengslinger. Medier og opposisjonspolitikere risikerte strafferettslig forfølgelse dersom de i dagene før, under og etter uttalte seg kritisk til myndighetenes håndtering av uroen. Fire luganda-språklige radiostasjoner ble stengt av myndighetene, som hevdet at radiostasjonene hadde oppmuntret til voldsutøvelse.

Politisk opposisjon

I desember 2009 signerte fire opposisjonspartier en protokoll hvor de ble enige om å fronte en felles presidentkandidat til valget i 2011. Koalisjonen (Interparty Cooperation, IPC) består av Forum for Democratic Change (FDC), Uganda People's Congress (UPC), Justice Forum (JEEMA) og Conservative Party (CP). Til tross for koalisjonsbyggingen er det knyttet tvil til hvorvidt opposisjonen har en reell mulighet til å delta i en rettferdig valgkamp med NRM. Opposisjonelle har kritisert myndighetene for å bruke statlige ressurser til å støtte opp om NRMs kandidater, samt regjeringens bruk av illegale paramilitære grupper for å skremme velgere og motkandidater. Ifølge Freedom House har hæren ved tidligere valg åpent støttet og drevet kampanjer for den sittende regjeringen.

Ifølge ugandisk lovgivning skal politiske partier være åpne om hvilke inntektskilder de har og fra hvor og hvem de mottar økonomisk støtte. Verken NRM eller noen av opposisjonspartiene har offentliggjort sine regnskaper.

Uavhengige observatører og opposisjonspolitikere har også gjentatte ganger stilt spørsmålstegn ved valgkommisjonens uavhengighet, og krevd dens avgang før neste valg.

I august 2009 anholdt og slo politiet medlemmer av FDC som demonstrerte mot forlengelsen av valgkommisjonens leder og medlemmers åremål. Gjennom hele 2009 forsøkte politiet å hindre fredelige demonstrasjoner og forsamlinger, også utenfor hovedstaden.

I januar 2010 har politiet blitt kritisert for hardhendte metoder for å stanse opposisjonskoalisjonens forsøk på å demonstrere mot nedleggelsen av en uavhengig radiostasjon, samt forlengelsen av valgkommisjonens medlemmers perioder. Politisjefen har begrunnet politiaksjonen med at demonstrasjonen ikke var varslet innen rimelig tid, mens opposisjonskoalisjonen hevder at dette ikke er tilfellet.

Uganda er rangert som land nummer 130 av 180 land totalt på Transparency Internationals 2009 *Corruption Perceptions Index*.

Sikkerhet og menneskerettigheter

Ifølge Human Rights Watchs 2010-rapport om menneskerettighetssituasjonen i Uganda, forhindrer straffefrihet, korrupsjon og forvitringen av uavhengige institusjoner at menneskerettighetene beskyttes og respekteres i landet. Organisasjonen understreker at myndighetenes vilje og evne til å fremme menneskerettighetenes kår, er svak.

Lovgivning, rettsvesen, håndheving

Joint Anti Terrorism Task Force (JATT) rapporteres å arrestere og mishandle antatte terrormistenkte uten tiltale og rettsprosesser.

Ifølge Freedom House er fengselsforholdene vanskelige, spesielt i lokale fengslingsinstitusjoner. Ifølge International Centre for Prison Studies var det mer enn 26 000 personer i fengsel i Uganda i 2007, fordelt på 224 fengslingsinstitusjoner - noe som tilsvarte mer enn det dobbelte av fengselssystemets kapasitet. Over halvparten av de innsatte venter på rettslig saksgang.

Sist endret: 17.02.2010

Human Rights Watch melder at over 500 fanger dør hvert år som følge av utilstrekkelig mattilgang, sanitære forhold og tilsyn/oppfølging av medisinsk personell.

Pressefrihet

Siden slutten av 1990-tallet har massemediene i Uganda erfart et økende press fra myndighetene. Kritisk journalistikk forekommer fortsatt, men myndighetskritiske journalister, og særlig de som skriver om konflikten i nord eller landets innblanding i konflikten i D.R. Kongo har blitt anholdt eller utsatt for ulike former for trakassering.

Den ledende opposisjonsavisen, The Monitor, har flere ganger blitt stoppet, og journalister tilknyttet avisens redaksjon har blitt fengslet uten grunn. Ifølge en ny terrorlovgivning fra 2002 kan publikasjoner som "sannsynligvis kan oppmuntre til terrorisme" straffes med inntil ti års fengsel. I september 2009 ble to journalister i avisen The Independent arrestert for å ha publisert en karikatur av president Museveni. Politiet slo voldelig ned på journalister som forsøkte å rapportere om de pågående hendelsene under demonstrasjonene denne måneden. Innen oktober 2009 var minst 17 journalister tiltalt for forhold som oppvigleri, ærekrenkelser, forfalskning og for å oppmuntre til sekterisme, etter å ha dekket opptøyene i hovedstaden i september 2009.

Det er knyttet spenning til i hvor stor grad journalister og andre vil ha muligheten til å utøve myndighetskritikk og kritisk journalistikk frem mot valget i 2011.

Religionsfrihet

Ifølge myndighetenes beregninger er 85 % av befolkningen kristne, 12 % er muslimer og de resterende 3 % tilhører tradisjonelle trosretninger eller er hinduister, bahaister eller jøder. Den største gruppen kristne er katolikker, mens majoriteten av muslimene er sunni. I all hovedsak bor de fleste muslimene nord i landet. Mange blander sammen tradisjonell religionsutøvelse med sin kristne eller muslimske tro.

Religionsfriheten blir for det meste respektert av myndighetene. De forbyr imidlertid politiske partier basert på en bestemt religion, og overvåker og begrenser aktivitetene til religiøse grupperinger de anser som kulturer/sekter.

I februar 2008 arresterte politiet lederen og tre ansatte ved New Malta Jerusalem Church - en kirke som myndighetene nekter å registrere av hensyn til det de refererer til som "nasjonale sikkerhetshensyn". Lederen, Severino Lukoya, er ifølge U.S. Department of State, faren til en tidligere leder av en annen religiøs bevegelse som sto bak et væpnet opprør mot myndighetene.

Sosioøkonomisk forhold

Uganda har et rikt utvalg naturressurser - først og fremst fruktbar jord, men også mineraler som kobber og gull, og det er nylig gjort oljefunn i landet. Jordbruk og servicenæringen er de viktigste økonomiske sektorene, og kaffe utgjør den viktigste eksportvaren. 80 % av arbeidsstyrken er fortsatt tilknyttet jordbruket.

Uganda er rangert som nummer 157 av totalt 182 land i UNDPs Human Development Index for 2009. Over 75 % av befolkningen lever under fattigdomsgrensa på 2 USD pr. dag. 13 % av befolkningen bor i byer.

Helse

Fattigdom utgjør den primære utfordringen for folkehelsen i landet. 20 % av barna under fem år er undervektige og landet er rammet av en alvorlig matkrise. I Uganda er mødredødeligheten høy. 550 kvinner pr. 100 000 gravide dør i forbindelse med svangerskap. Det tilsvarende tallene i Norge er syv kvinner pr. 100 000 gravide.

På landsbasis finnes det mindre enn én lege og syv sykepleiere pr. 10 000 innbyggere. I Norge er de respektive tallene henholdsvis 38 og 162 pr. 100 000 innbyggere.

Hiv/aids

Uganda er et av de landene som hiv/aidsepidemiene har rammet hardest. Ifølge Freedom House lever mer enn en halv million mennesker med hiv i landet. Samtidig er også Uganda et av de gode eksemplene på at effektiv forebygging er mulig. Allerede i 1987 satte president Museveni aidsspørsmålet på den nasjonale agendaen, som den første afrikanske lederen. I løpet av 17 år er forekomsten mer enn halvert, og ligger i dag på omtrent 5,4 %. UNAIDS advarer imidlertid mot at forekomsten igjen kan være stigende.

Internt fordrevne

Etter våpenhvileavtalen mellom LRA og ugandiske myndigheter i 2005, har antallet internt fordrevne blitt kraftig redusert. I 2005 levde omtrent 1,8 millioner mennesker i leire for internt fordrevne. Mot slutten av 2008 var dette tallet redusert til 869 000, ifølge UNDP. Men selv om de er blitt færre, har ikke hverdagen blitt enklere for de som fortsatt er internt fordrevet. Forholdene i leirene er svært vanskelige og preget av høy dødelighet. I og i nærheten av leirene er seksualisert vold mot jenter og kvinner utbredt og ifølge svenske

Sist endret: 17.02.2010

Landguiden er forholdene betraktelig dårligere i leirene for de internt fordrevne, sammenlignet med leirene for internasjonale flyktninger i Uganda.

De mest utsatte internt fordrevne er flyktninger med funksjonsnedsettelse, mennesker som er sterkt traumatiserte, kvinnestyrte husholdninger, foreldreløse og barnestyrt husholdninger, samt eldre uten familienettverk. Mange kjemper for å overleve, særlig i leire hvor Verdens matvareprogram har avsluttet matutdelinger på grunn av manglende finansiering.

For mange er det også uaktuelt å returnere til området de ble fordrevet fra, både grunnet belastningen de vil påføre et allerede hardt presset lokalsamfunn og fordi konflikter om land- og eiendomsrettigheter har økt i takt med returene. Samtidig opplever internt fordrevne at grunneierne utøver press mot dem for at de skal forlate leirene. Stadig flere tvangsutkastes.

Kvinnens situasjon

Grunnloven stadfester prinsippet om likestilling mellom kvinner og menn - men diskriminering mot kvinner er likevel utbredt.

Uganda har lovfestet en kvoteringsordning i alle statlige organer hvor representanter er valgt gjennom folkeavstemning - fra byråd til nasjonalforsamling. Til tross for lovfestede arverettigheter til landeiendommer, gjenspeiles ikke dette i praksis. Hver kvinne får i snitt 6,77 barn (nest høyest i verden, etter Niger).

Parlamentet forbød nylig (2009) kjønnslemlestelse og innførte lover mot vold i nære relasjoner. På nyåret 2010 er et lovendringsforslag som forbedrer kvinnens rettigheter under Ekteskaps- og skilsmiselloven til behandling i parlamentet. Dersom endringsforslagene blir vedtatt, vil ugandiske kvinner, når loven trer i kraft, blant annet har rett til å skille seg fra ektemannen hvis han er ondskapfull eller impotent. Kvinner vil også få lovfestet rett til å samtykke i ekteskap hun skal være part i. Videre vil loven forby enkearving, og gi enker rett til å gifte seg på ny med selvvalgt ektemann. Lovforslaget forbyr også sex uten samtykke innenfor ekteskapet og promoterer lik fordeling av eiendomsrettigheter mellom ektefeller.

Ifølge Landguiden har andelen jenter i skole og utdanning økt kraftig de seneste årene.

Barns situasjon

Ifølge U.S. Department of State var det ingen rapporter om nye rekrutteringer av barnesoldater av verken regjeringshæren eller LRA i Uganda i 2008. Imidlertid er det usikkert hvorvidt LRA har frigjort alle de ugandiske barna de har rekruttert på tidligere tidspunkt, og også om LRA helt har sluttet å bruke barn i kamphandlinger.

LRA har antakeligvis fortsatt å rekruttere barn i den Sentralafrikanske republikk, i D.R. Kongo og sør i Sudan.

Videre påpeker U.S. Department of State i sin årlige rapport Findings on the Worst Forms of Child Labor at menneskehandel med barn pågår i Uganda.

Homofiles situasjon

I Uganda er homofili sterkt tabubelagt, og omtales gjerne som et onde fra vesten landet og Afrika må beskytte seg mot. Den mye omtalte "Anti-Homosexuality Bill" som for tiden er under behandling, vil forby alle former for homoseksuell aktivitet. Videre vil loven, dersom den vedtas, forby "oppmuntring" til homoseksualitet gjennom rettighetsgrupper for homofile. Den vil også gjøre det straffbart med inntil tre år i fengsel å kjenne til noen som er homofile uten å rapportere det til myndighetene innen 24 timer. Homofile hiv-positive vil risikere dødsstraff dersom de lever ut sin legning.

Kilder

Generelt sett er kildetilgangen vedrørende forhold i Uganda relativt god. Dette notatet baserer seg på åpne kilder, deriblant materiale fra Amnesty International, Human Rights Watch, Freedom House, UN Instraw, Landguiden (betalingstjeneste), U.S. Department of Labor, U.S. Department of State, Verdensbanken, Internal Displacement Monitoring Centre, CIA World Fact Book, Minority Rights Group International og UNDP.

I henhold til Offentleglova er Landinfo forpliktet til å offentliggjøre informasjonen vi videreformidler til våre brukere. Dersom opplysninger unntas offentlighet i tråd med lovverket, vil dette gå tydelig fram av dokumentet, og lov hjemmel vil identifisere hvorfor opplysningene er unntatt offentlighet.

Hensyn til kildevern gjør at Landinfo tidvis ser seg nødt til å anonymisere kilder. På denne måten kan vi publisere opplysningene kilden har gitt oss, uten at det er til fare eller hinder for kilden eller det arbeidet kilden utfører.